ใบความรู้ที่ 7
เรื่อง การวัดการกระจายสัมบูรณ์ (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน/ความแปรปรวน)

การวัดการกระจายของข้อมูลโดยใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นวิธีที่นักสถิติยอมรับว่าเป็นวิธีที่ใช้วัดการกระจายได้ดีที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีวัดการกระจายทั้งสามวิธีที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ พิสัย ส่วนเบี่ยงเบนควอร์ไทล์ และส่วนเบี่ยงเบนเฉลี่ย ทั้งนี้ เนื่องจากการวัดการกระจายโดยวิธีนี้ใช้ข้อมูลทุกๆค่า หรือมีตัวแทนของข้อมูลทุกค่ามาคำนวณ และขจัดปัญหาในการที่ต้องใช้ค่าสัมบูรณ์ให้หมดไป การวัดการกระจายโดยวิธีนี้ นอกจากจะให้ค่าการกระจายที่มีความละเอียดถูกต้อง และเชื่อถือได้มากที่สุดแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติในชั้นสูงต่อไป ซึ่งการวัดการกระจายแบบอื่นนำไปใช้ไม่ได้

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลที่ไม่ได้แจกแจงความถี่

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ ค่าที่ใช้วัดการกระจายที่ได้จากการหารรากที่สอง ของค่าเฉลี่ยกำลังสอง ของผลต่างระหว่างค่าของข้อมูลแต่ละค่า กับค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลชุดนั้น

ถ้าให้ $x_1, x_2, x_3, \ldots, x_N$ เป็นข้อมูลของประชากร N หน่วย และมีค่าเฉลี่ยเลขคณิต เป็น μ แล้ว ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรหรือ σ สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N}(x_i-\mu)^2}{N}} \quad \text{หรือ} \quad \sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N}x_i^2}{N}-\mu^2}$$

โดยที่ μ แทนค่าเฉลี่ยเลขคณิตของประชากร

N แทนจำนวนข้อมูลทั้งหมดของประชากร

กรณีที่ไม่สามารถศึกษาข้อมูลทั้งหมดของประชากร ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้สัญลักษณ์ S และ S.D.

$$s = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}(x_i-\bar{x})^2}{n-1}} \quad \text{หรือ} \quad s = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}x_i^2 - n\bar{x}^2}{n-1}}$$

โดยที่ $\bar{x}$ แทนค่าเฉลี่ยเลขคณิตของตัวอย่าง

n แทนจำนวนข้อมูลทั้งหมดของตัวอย่าง

หมายเหตุ :: ในหนังสือเรียนของ สสวท. ใช้สูตรที่มีตัวหาร n-1

ลำดับขั้นตอนการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยทั่วไป มีดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต $(\overline{x})$
2. หาผลต่างระหว่างข้อมูลกับค่าเฉลี่ยเลขคณิต $\left(x_i - \overline{x}\right)$
3. หารกำลังสองของผลต่าง ในข้อ $\left(x_i - \overline{x}\right)^2$
4. หาผลบวกของกำลังสองของผลต่าง ในข้อ 3 $\sqrt{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \bar{x})^2}$
5. หารผลบวกในข้อ 4 ด้วยจำนวนข้อมูล $\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \bar{x})^2}{N}}$
6. หารากที่สองที่ไม่ใช้จำนวนลบของผลหารในข้อ 5

ตัวอย่างที่ 1 จงหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล 5 , 6 , 6 , 6 , 7 , 8

วิธีทำ

x_i	$x_i - \overline{x}$	$(x_i - \overline{x})^2$
5	- 1.3	1.69
6	- 0.3	0.09
6	- 0.3	0.09
6	0.3	0.09
7	0.7	0.49
8	1.7	2.89
$\sum_{i=1}^{N} x_i = 38$		$\sum_{i=1}^{N}\left(x_i - \overline{x}\right)^2 = 5.34$

จากสูตร $\overline{x} = \frac{\sum_{i=1}^{N} x_i}{N}$

แทนค่า จะได้ $\overline{x} = \frac{38}{6} = 6.3$

จากสูตร $S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \bar{x})^2}{N}}$

แทนค่า จะได้ $S = \sqrt{\frac{5.34}{6}}$

$S = \sqrt{0.89} = 0.94$

ตัวอย่างที่ 2 จงหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูล 1 , 2 , 4 , 7 , 9 , 12

วิธีทำ

x_i	$x_i - \bar{x}$	$(x_i - \bar{x})^2$
1	- 4.8	23.04
2	- 3.8	14.44
4	- 1.8	3.24
7	1.2	1.44
9	3.2	10.24
12	6.2	38.44
$\sum_{i=1}^{N} x_i = 35$		$\sum_{i=1}^{N}(x_i - \bar{x})^2 = 90.84$

จากสูตร $\bar{x} = \sum_{i=1}^{N} x_i$

แทนค่า จะได้ $\bar{x} = \frac{35}{6} = 5.8$

จากสูตร $S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \bar{x})^2}{N}}$

แทนค่า จะได้ $S = \sqrt{\frac{90.84}{6}}$

$S = 3.90$

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรของข้อมูลที่แจกแจงความถี่แล้ว

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลที่แจกแจงความถี่แล้ว เป็นการหาค่าโดยประมาณ เพราะข้อมูลไม่ใช่ข้อมูลที่แน่นอน ซึ่งจะใช้วิธีเดียวกันกับการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลที่ไม่แจกแจงความถี่ ดังนี้

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{k} f_i (x_i - \mu)^2}{N}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{k} f_i x_i^2}{N} - \mu^2}$$

เมื่อ x_i แทนจุดกึ่งกลางของอันตรภาคชั้นที่ i

f_i แทนความถี่ของอันตรภาคชั้นที่ i

k แทนจำนวนอันตรภาคชั้น

N แทนจำนวนของข้อมูลทั้งหมด หรือผลรวมของความถี่ของทุกๆอันตรภาคชั้น

μ แทนค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลทั้งหมด

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวอย่างที่แจกแจงความถี่แล้ว

การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวอย่างของข้อมูลที่มีจำนวนมากหรือน้อยก็ตาม ทำได้ทำนองเดียวกันกับกรณีของข้อมูลที่ไม่แจกแจงความถี่ และในปัจจุบัน ถ้าเรามีข้อมูลดิบทุกหน่วย จะสามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยคำนวณได้สะดวก อย่างไรก็ตาม ถ้ามีกรณีที่ข้อมูลของเราไม่ใช่ข้อมูลดิบทุกหน่วย แต่เป็นข้อมูลที่อาจมาจากแหล่งทุติยภูมิอื่นๆ ซึ่งข้อมูลมีการแจกแจงความถี่เป็นอันตรภาคชั้นหรือเป็นกลุ่มมาแล้ว สามารถใช้สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{k} f_i\left(x_i - \bar{x}\right)^2}{n-1}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{k} f_i x_i^2 - n\bar{x}^2}{n-1}}$$

เมื่อ $\bar{x}$ แทนค่าเฉลี่ยเลขคณิตของข้อมูลตัวอย่าง

n แทนจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

k เป็นจำนวนอันตรภาคชั้นหรือจำนวนกลุ่ม

x_i แทนจุดกึ่งกลางของอันตรภาคชั้นที่ i

ทั้งนี้เราสามารถใช้ N แทน n-1 ได้

ตัวอย่างที่ 3 จงหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากตารางแจกแจงความถี่ต่อไปนี้

คะแนน	10 – 14	15 – 19	20 – 24
ความถี่	3	5	2

วิธีทำ ใช้สูตร $S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{k} f_i\left(x_i - \bar{x}\right)^2}{N}}$

คะแนน	x	f	fx	$(x - \bar{x})^2$	$f(x - \bar{x})^2$
10 – 14	15	3	36	20.25	60.75
15 – 19	17	5	85	0.25	1.25
20 – 24	22	2	44	30.25	60.25
		N = 10	$\sum fx = 165$		$\sum f(x - \bar{x})^2 = 122.50$

จากสูตร $\bar{x} = \frac{\sum fx}{N} = \frac{165}{10} = 16.5$

$\therefore \quad S = \sqrt{\frac{122.50}{10}} = \sqrt{12.25} = 3.5$

ความแปรปรวนของข้อมูล

ความแปรปรวนของประชากร (population variance)

ความแปรปรวน คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานยกกำลังสอง ความแปรปรวนของข้อมูลประชากรที่ไม่ได้แจกแจงความถี่ หาได้โดยใช้สูตร

$$\sigma^2 = \frac{\sum_{i=1}^{N}(x_i - \mu_i)}{N} = \frac{\sum_{i=1}^{N} x_i^2}{N} - \mu^2$$

และความแปรปรวนของข้อมูลที่แจกแจงความถี่แล้ว หาได้โดยใช้สูตร

$$\sigma^2 = \frac{\sum_{i=1}^{k} f_i (x_i - \mu)^2}{N} = \frac{\sum_{i=1}^{N} x_i^2}{N} - \mu^2$$

เมื่อ k แทนจำนวนอันตรภาคชั้น

x_i แทนจุดกึ่งกลางของอันตรภาคชั้นที่ i

ความแปรปรวนของตัวอย่าง (sample variance)

ความแปรปรวนตัวอย่างทั้งกรณีไม่แจกแจงความถี่และแจกแจงความถี่คือกำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลตัวอย่างในทั้งสองกรณีตามลำดับ

ดังนั้น ความแปรปรวนของตัวอย่างคำนวณได้ดังนี้

กรณีไม่แจกแจงความถี่

$$s^2 = \frac{\sum_{i=1}^{n}(x_i - \overline{X}_i)}{n-1} = \frac{\sum_{i=1}^{N} x_i^2 - n\overline{X}^2}{n-1}$$

กรณีมีการแจกแจงความถี่

หรือ $$s^2 = \frac{\sum_{i=1}^{k} f_i (x_i - \overline{X})^2}{n-1}$$

$$= \frac{\sum_{i=1}^{N} f_i x_i^2 - n\overline{X}^2}{n-1}$$

โดยที่ f_i แทนความถี่ของอันตรภาคชั้นที่ i

x_i แทนจุดกึ่งกลางของอันตรภาคชั้นที่ i

k แทนจำนวนอันตรภาคชั้น

n แทนจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ตัวอย่างที่ 4 จงหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวนจากข้อมูลที่เกี่ยวกับปริมาณน้ำฝนของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2545 ดังตาราง

จังหวัด	**ปริมาณน้ำฝน**
ขอนแก่น	1,402.6
ชัยภูมิ	927.5
นครพนม	2,995.9
มุกดาหาร	1,901.7
ร้อยเอ็ด	1,357.2
เลย	1,414.8
สกลนคร	1,888.6
สุรินทร์	1,857.9
หนองคาย	2,247.5
อุดรธานี	1,777.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

วิธีทำ ปริมาณน้ำฝนแยกตามจังหวัด

จังหวัด	**ปริมาณน้ำฝน**	$x_i - \overline{X}$	$(x_i - \overline{X})^2$
ขอนแก่น	1,402.6	–374.47	140227.78
ชัยภูมิ	927.5	–849.57	721769.19
นครพนม	2,995.9	1218.83	1485546.57
มุกดาหาร	1,901.7	124.63	15532.64
ร้อยเอ็ด	1,357.2	–419.87	176290.82
เลย	1,414.8	–362.27	131239.55
สกลนคร	1,888.6	111.53	12438.94
สุรินทร์	1,857.9	80.83	6533.49
หนองคาย	2,247.5	470.43	221304.39
อุดรธานี	1,777.0	–0.07	0.005
รวม	17770.7		2910883.36

จากตัวอย่างที่ 3 จะได้ $\overline{X}$ = 1,777.07 มิลลิเมตร

เนื่องจากความแปรปรวน $s^2 = \dfrac{\sum_{i=1}^{n}(x_i-\overline{X})^2}{n-1} = \dfrac{2910883.36}{10-1}$

$= 323{,}431.49$ มิลลิเมตร

ดังนั้น ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 568.71 มิลลิเมตร

ตัวอย่างที่ 5 จงหาความแปรปรวนของราคาสินค้าชนิดหนึ่งที่ขายตามร้านต่าง ๆ ในสองท้องที่

ท้องที่ที่หนึ่ง (บาท) 50 52 45 55 54 48 53

ท้องที่ที่สอง (บาท) 40 50 51 52 51 51 62 53 49

วิธีทำ ราคาสินค้าชนิดหนึ่งที่ขายตามร้านต่าง ๆ ในสองท้องที่

	ราคา (บาท)
ท้องที่ที่หนึ่ง	50 52 45 55 54 48 53
ท้องที่ที่สอง	40 50 51 52 51 51 62 53 49

หา $\overline{X}$ และ s^2 ของทั้งสองท้องที่รวมกัน

$$\overline{X} = \frac{50+52+45+48+53+40+50+53+49}{7+9} = \frac{816}{16} = 51 \text{ บาท}$$

$$s^2 = \frac{(-1)^2+1^2+(-6)^2\ +4^2+3^2+(-3)^2+2^2+(-11)^2+(-1)^2+1^2+11^2+2^2+(-2)^2}{7+9}$$

$$= \frac{328}{15} = 21.87$$

ดังนั้นความแปรปรวนของสินค้าในสองท้องที่ เท่ากับ 21.87 บาท

สมบัติที่สำคัญของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(1) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเป็นบวกเสมอ

(2) ถ้าคำนวณหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยใช้ค่ากลางของข้อมูลชนิดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้จะมีค่ามากกว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิตเสมอ นั่นคือ

$$\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N}(x_i-a)^2}{N}} > \sigma^2 = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{N}(x_i-\mu)^2}{N}}$$

อสมการนี้เป็นจริงเสมอ เมื่อ a เป็นจำนวนจริงใด ๆ ที่ไม่เท่ากับค่าเฉลี่ยเลขคณิต

สรุปสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและจำนวนข้อมูลที่ใช้เป็นดังนี้

	ประชากร (พารามิเตอร์	**ตัวอย่าง (ตัวประมาณ)**
ค่าเฉลี่ยเลขคณิต	μ	$\overline{X}$
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	σ	s หรือ S.D.
จำนวนข้อมูล	N	n

(3) ถ้าข้อมูล 2 ชุด ซึ่งประกอบด้วยข้อมูล N และ N จำนวน มีค่าเฉลี่ยเลขคณิตเท่ากัน แต่ความแปรปรวนของข้อมูลชุดที่ 1 เป็น S_1^2 และ ข้อมูลชุดที่ 2 เป็น S_2^2 ตามลำดับ แล้วความแปรปรวนรวมของข้อมูลทั้งสองชุด เท่ากับ $\dfrac{N_1S_1^2+N_2S_2^2}{N_1+N_2}$

การนำสมบัติของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวนไปใช้แก้ปัญหา

ตัวอย่างที่ 6 นักเรียนห้องที่หนึ่งจำนวน 40 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุเท่ากับ 2.5 ปี นักเรียนห้องที่สองจำนวน 45 คน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุเท่ากับ 2.2 ปี ถ้าทั้งสองห้องมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของอายุเท่ากับ 16 ปี จงหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของอายุของนักเรียนทั้งสองห้อง

วิธีทำ จากสูตร $S_R^2 = \dfrac{N_1S_1^2+N_2S_2^2}{N_1+N_2}$ $(\because \overline{x}_1 = \overline{x}_2)$

จากโจทย์ จะได้ $N_1 = 40$, $N_2 = 45$

$S_1 = 2.5$, $S_2 = 2.2$

แทนค่า $S_R^2 = \dfrac{40(2.5)^2+45(2.2)^2}{40+45}$

$= \dfrac{250+217.80}{85} = \dfrac{467.8}{85} = 5.50$

$\therefore$ $S_R = \sqrt{5.5} = 2.35$ ปี

$\therefore$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมของอายุของนักเรียนทั้งสองห้องเท่ากับ 2.35 ปี
